

Täysistunto

Torstai 25.11.2021 klo 15.59—19.08

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 165/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 12/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheen vuoro, edustaja Risikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.44 **Paula Risikko kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukseen oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden vahvistamisesta kaikilla koulutusasteilla. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisessä noudatettavasta henkilöstömitoituksesta. Lisäksi kuraattorin kelpoisuusehtoa koskevaa säännöstöä täsmennettäisiin.

Sitten valiokunnan perusteluita:

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaan opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, koko oppilaitosyhteisöä tukevana, yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon laissa tarkemmin säädetyn mukaisesti.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisevää, yhteisöllistä opiskeluhuoltoa, varhaista puuttumista sekä yksilökohtaista opiskeluhuollon tukea jokaisen oppilaan ja opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla olevalla ja laadultaan mahdollisimman yhtenevällä opiskeluhuollolla pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä ja edistämään lapsen ja nuoren oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia.

Ehdotetuilla säännöksillä pyritään vahvistamaan sekä lasten ja nuorten että koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvointia. Valiokunta pitää opiskeluhuoltoon panostamista tärkeänä myös siitä näkökulmasta, että kuraattori- ja psykologipalveluiden resursseja vahvistamalla opetushenkilöstö voi keskittyä paremmin oman ydintehtävänsä hoitamiseen. Valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja kannatettavana ja ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Muutama sana sitten yksittäisistä kohdista, ensiksi henkilöstömitoituksesta:

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ehdotetaan säädettäväksi opiskeluhuollon, kuraattorin ja psykologin tehtävissä olevan henkilöstön sekä oppilaiden ja opiskelijoiden välisestä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2021 vp

sitovasta mitoituksista. Ehdotuksen mukaan oppilas- ja opiskeluhuoltolain soveltamisalan piiriin kuuluvassa perusopetuslain mukaisessa opetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa tulee olla vähintään yksi kuraattori 670:tä opiskelijaa kohti ja yksi psykologi 780:tä opiskelijaa kohti. Sitovalla henkilöstömitoituksella halutaan turvata oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalveluiden nykyistä yhdenvertaisempi saatavuus ja laatu eri puolilla Suomea eri koulutusasteilla.

Valiokunta katsoo, että mitoituksen vaikutuksia tulee seurata ja sen tarkastelun perusteella mitoitukseen liittyvää sääntelyä tulee tarvittaessa muuttaa. Valiokunta korostaa, että mitoituksella säädetään opiskelijoiden enimmäismääristä. Yhden kuraattorin ja psykologin vastuulla voi olla vähemmän opiskelijoita kuin mitä pykälässä säädetään, sillä oppilaiden ja opiskelijoiden tuentarve vaihtelee. Jos mitoitusuhde on lain voimaan tullessa jossain kunnassa laissa säädettyä parempi, on tällaisen tilanteen jatkuminen yksinomaan toivottavaa. Laissa säädettyillä henkilöstömitoituksilla ei näin ollen ole tarkoitus huonontaa nykyisiä mitoituksia.

Kuraattoripalveluita koskevan henkilöstömitoituksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2022 alusta lukien. Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön toimeenpanosta annetun lain 18 §:n 1 momentin mukaan kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevien opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien siirtyminen hyvinvointialueelle ja hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi. Valiokunta pitää sekä oppilashuollon henkilöstön riittävän määrän että henkilöstön pysyvyyden turvaamista merkittävänä hyvinvointia edistävänä tekijänä.

Psykologimitoituksen aiheuttamat kustannukset esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella mukaan lukien vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutus ovat hallituksen esityksen mukaan yhteensä 20,9 miljoonaa euroa ja kuraattorimitoituksen vastaavat kustannukset yhteensä 8,3 miljoonaa euroa. Rahoitus sisältyy vuosien 2021—2023 julkisen talouden suunnitelmaan.

Me käsitelimme valiokunnassa myös henkilöstön saatavuutta, jota on täällä seikkaperäisesti pohdittu, eli kannoimme tietysti huolta siitä, että varmasti sitten näitä psykologeja ja kuraattoreja on saatavilla, ja kirjoitimme tänne myöskin näistä aloituspaikoista ja pohdimme sitä, että riittääkö. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että riittää, mutta pidimme kuitenkin siitä tärkeänä täällä mietinnössä todeta.

Me käsittelemme tässä mietinnössä myös kuraattorien kelpoisuusvaatimuksia ja myöskin opiskeluhuollon valvontaa, josta muutama sana:

Opiskeluhuollon valvonnasta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 26 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen valvonnasta säädetään sosiaalihuoltolain 3 §:ssä ja kansanterveyslain 2 §:ssä. Nämä valvontaa koskevat säännökset ovat osittain vanhentuneita. Valvontasäännöksen viittaus sosiaalihuoltolain säädökseen kohdistuu aiemmin voimassa olleeseen ja sittemmin kumottuun lainsäädäntöön.

Sivistysvaliokunnan saaman tiedon mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on valmis- teilla hallituksen esitys oppilas- ja opiskeluhuollon muuttamisesta, jossa lakiin on tarkoitus tehdä sote-uudistuksen kannalta välttämättömät tarkistukset. Samassa yhteydessä vanhentuneet valvontasäännökset on myös tarkoitus korjata. Hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle alkuvuodesta 2020.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2021 vp

Sitten vielä ammattipätevyyden tunnustamisesta — koska tämä liittyy nimenomaan näihin kuraattoreihin, on tärkeää se todeta: Opetus- ja kulttuuriministeriö on tuonut valiokuntakäsittelyn aikana esille, että toisin kuin hallituksen esityksen säädoskohtaisissa perusteluissa todetaan, tulee kuraattorin tehtävää pitää jatkossa ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain 1384/2015 — jäljempänä siis ammattipätevyyslaki — mukaisena säänneltynä ammattina kelpoisuutta koskevaan 7 §:ään ehdotettavasta täsmennyksestä johtuen. Siitä syystä halusimme tähän mietintöön sen nostaa, eli se on siis siellä korjattu, mutta se näissä perusteluissa vielä kummitelee hieman väärin.

Elikkä tältä pohjalta lähdettiin, ja hyvin yksimielinen oli meidän keskustelumme. Käytän tuossa vielä sitten oman puheenvuoron, mutta tässä yhteydessä valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

18.51 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisevää yhteisöllistä opiskeluhuoltoa, varhaista puuttumista sekä yksilökohtaista opiskeluhuollon tukea jokaisen oppilaan ja opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Tästä asiasta me emme varmasti saa riitaa aikaiseksi. Erittäin, erittäin tärkeä asia, mihin meidän pitää puuttua, ja varsinkin näin koronan jälkeen näen, että riskit oppilaiden ja nuorten huonovointisuudelle ovat kasvaneet.

Mutta sitten tullaan tähän mitoitukseen: Henkilömitoitushan, niin kuin olemme varmastikin huomanneet eri asioista, ei yksistään vielä ole ratkaisu. Uskon ja toivon, että näin tärkeään asiaan rahoitus löytyy ja rahoitus varmistetaan ja se on pitkäjänteistä ja me voimme tukeutua siihen eikä päädytä edestakaisin menemiseen näin tärkeässä asiassa.

Mutta sitten se toinen kysymys, jos rahoitus pistetään riittämään, on, miten meillä riittää kuraattoreita ja psykologeja, onko saatavuus riittävää. Tämä on mielestäni ehkä se suurin haaste tämän kokonaisuuden kohdalla, ja tähän pitää ehdottomasti hallituksenkin kiinnittää huomiota.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun haluan vielä nostaa näkymätöntä hattua siitä arvokkaasta työstä, mitä koulupsykologit ja -kuraattorit tekevät. He ovat todella arvokkaan tehtävän edessä, ja heille kaikki kannustus, minkä voin tästä puheellani antaa — arvokasta työtä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

18.53 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Asia on todella tärkeä. Kuulemme jatkuvasti ikäviä uutisia siitä, miten kouluissa, oppilaitoksissa on lapsilla ja nuorilla pahoinvointia. Sitä pitää ennaltaehkäistä, ja nämä toimenpiteet ja panostukset täytyy kohdentaa sinne, koska siellä on myös se meidän koko kansakuntamme tulevaisuus nyt ja tulevana aikoina.

Arvoisa puhemies! Mietin tässä sitä, että kun runsaan vuoden kuluttua siirrytään sote-aikaan ja hyvinvointialueisiin ja nämä koulupsykologit ja -kuraattorit siirtyvät kunnilta hyvinvointialueiden palvelukseen, niin tässä yhteydessä on mahdollisuus, kun viisaasti toimitaan, kuntarajoista riippumatta sijoitella tämä henkilöstö kouluille niin, että he palvele-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2021 vp

vat juuri tarkoituksenmukaista määrää oppilaita. Esimerkiksi pienissä kunnissa ei riitä, pienillä kouluilla ei riitä työskätkä päätoimiselle henkilölle, ja silloin on jouduttu tekemään sopimuksia kuntien välillä, ja samaten sijaisuuksista ja muista tällaisista ongelmatilanteista on pitänyt aina etsiä kuntakohtainen ratkaisu, mutta kun he siirtyvät hyvinvointialueelle ison työnantajan palvelukseen, niin silloin juuri tällaiset synergiaedut voisivat olla ja toivottavasti tulevat olemaan mahdollisimman suuret tässä tällaisessa toiminnassa. Näin saadaa myös henkilöstön määrä riittämään paremmin kuin ehkä nyt on ollut, ja sitten se sellainen vertaistuki ja asiantuntemus voivat tulla hyötykäyttöön tehokkaammin. Tätä korostan.

Tietysti uudistuksessa on se lähtökohta, että tämä henkilöstö säilyisi siellä lähellä oppilaita, opiskelijoita eikä sitä keskitetä johonkin maakuntakeskukseen. Tämä on tärkeä huomio, ja kun sote-uudistusta tehtiin, niin otin sen esille ja sain siihen tyydyttävät vastaukset, että näin on tarkoitus.

Sitten tämä mitoitus kaiken kaikkiaan ja rahoitus ovat todella erittäin tärkeitä asioita, ja toivon, että hallitus, nykyinen ja tuleva, ja eduskunta huolehtivat niistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

18.56 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä käsitteillä olevassa laissa, hallituksen esityksessä ja tässä mietinnössä meidän ollaan hyvin yksimielisiä tuolla sivistysvaliokunnassa, että tämä mitoitus nimenomaan opiskelija- ja oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin on tosiaankin kannatettava. Siis nythän on tällä hetkellä tilanne se, että mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet, päihdeongelmat ovat lisääntyneet. Lukiossa ja toisella asteella tuntuu, että lukion tyttöjen ahdistuneisuus ja myöskin tietysti poikien ahdistuneisuus on lisääntynyt. Korona on pahentanut sitä, etätyö ei välttämättä kaikille sovi ja niin edelleen. Eli kyllä me näitä palveluja todella tarvitsemme.

Kun tätä sitten käsiteltiin, niin me kyllä hyvin vahvasti nostimme tänne mietintöön nekin asiat, mitä itse haluan tässä nyt vielä omanakin puheenvuoronani nostaa.

Eli kannan tietysti huolta siitä, miten me näitä psykologeja ja kuraattoreja sitten saadaa riittävästi. On tietysti tärkeää, että jos tällainen mitoitus kerta on, niin sitten pitäisi olla varma siitä, että niitä saadaa. Tässä on tietysti sellainen ongelma, että meidän pitää saada niitä koulutuspaikkoja näille ammattihenkilöille ja niitä pitää olla riittävästi, mutta sitten vielä, että ne sijoittuvat eri puolille Suomea riittävästi. Ja heidän asemansa kaiken kaikkiaan siellä organisaatiossa: edustaja Toimi Kankaanniemi tässä viittasi tähän sote-uudistukseen, että nyt kun he siirtyvät sinne hyvinvointialueen palvelukseen, niin on suuri vaara, että kun on valtava hoitovelka koronankin jälkeen näistä mielenterveysongelmista kaikenikäisillä, niin sitten tehdään niin, että tätä henkilöstöä ei niin sanotusti korvamerkitä sinne kouluille. Me sivistysvaliokunnassa ollaan sote-uudistuksen lausunnossa kyllä tähän kiinnitetty huomiota, ja sehan on ihan merkittykin sinne lainsäädäntöön, että siitä huolimatta, että nämä psykologit ja kuraattorit siirtyvät hyvinvointialueiden työntekijöiksi, he sitten toimivat nimenomaan kouluilla, mutta kun se itsehallintoalue on kuitenkin sitten mahdollisuus tehdä niitä muutoksia väliaikaisesti ja niin edelleen, niin tässäkin nyt sitten huomioin tämän asian ja sanon, että kyllä kouluilla nämä henkilöt tarvitaan nimenomaan lähellä niitä oppilaita ja opiskelijoita.

Sitten Psykologiliitto toi meille valiokuntakuulemisessa myöskin sellaisen huolestuttavan tiedon, että välttämättä opiskelija- ja opiskeluhuollon psykologeiksi ei ole kauheasti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2021 vp

hinkua, ja se varmasti johtuu hyvin monesta asiasta. Mitä me voimme tehdä? Me voimme tehdä sen, että me osoitamme sen arvostuksen, me vanhemmat, jotka tiedämme, että meidän nuoremme siellä opiskelevat ja heillä voi olla tilanne, että he tarvitsevat psykologia ja kuraattoria. Ainakin omasta puolestani haluan sanoa, että olette tuiki tärkeitä, ja haluan kannustaa siihen, että hakeuduttaisiin tähän työhön. — Kiitos. Jatkan vielä toisessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko.

18.59 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Toinen puheenvuoro vain siitä syystä, että haluan todeta, että se toinen probleema, mistä me keskustelimme valiokunnassa ja mikä on myöskin täällä mietinnössä — ja haluan tuoda sen omanakin kantani esiin — on tämä rahoituksen riittävyys.

Eli nyt nämä psykologit siirtyvät sinne hyvinvointialueelle, ja jo nyt me tiedämme, että siellä hyvinvointialueella on aikamoinen rahoituspula. Mehän emme ihan tarkkaan tiedä, kuinka paljon rahaa puuttuu miltäkin alueelta. Se riippuu niin paljon tietysti siitä laskenta-kaavasta, mikä on jo tehty, mutta sen, mitä se tarkoittaa sitten vuonna 2023, kuinka paljon mikäkin hyvinvointialue sitä rahaa saa, me tiedämme varsinaisesti vasta silloin. Siinäkin mielessä, ettei käy niin, että juuri näistä psykologeista ja kuraattoreista sitten joudutaan karsimaan, on hyvä, että tämä mitoitus tässä nyt on, mutta se ei paljon auta, jos heitä sitten samanaikaisesti joudutaan siirtämään pois sieltä kouluilta.

Näiden ammattiryhmien, psykologien ja kuraattorien, panos siellä on valtavan tärkeä, niin että nuori ja oppilas ja opiskelija jaksavat opiskella, että he saavuttavat päämääränsä, että he pärjäävät elämässä ja työelämässä ja yhteiskunnassa. Monen nuoren apuna on ollut koulupsykologi tai -kuraattori, ja siitä syystä sellainen arvon osoitus täältä eduskunnastakin käsin, että me arvostamme tosi paljon psykologien ja kuraattorien työtä. Siitä syystä toivomme, että tähän tehtävään hakeutuisi hyviä henkilöitä ja että me pystyttäisiin varmistamaan se rahoitus, kun heillehän ei ole korvamerkittyjä rahoja vaan hyvinvointialue sitten päättää näistä rahoista. Siitä syystä toivon, että huolimatta siitä, että nämä siirretään hyvinvointialueelle, pystyttäisiin varmistamaan, että palvelujen saatavuus on hyvä ja että saatavuus on tasalaatuisia sekä myös laatu sinänsä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 165/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.